

VITENSKAPSÅRET. I Vitenskapsåret 2011 skal vi stille de store, gode, viktige, vanskelige, kritiske og nysgjerrighetsdrevne spørsmålene.

De store spørsmålene

Kronikk

TORA AASLAND
forskningsminister (SV)

Tora Aasland vil ha debatt om hvilken rolle vitenskapen kan og bør spille i møtet med fremtidens utfordringer. Her fra Hal-lagerbakken skole. Samarbeide med universitetet i Ås om fysikk og kjemi. Sunniva Vavik og Iram Ali lager elefantpasta mens lærer Marlen Larsen følger med.

ARKIVFOTO: DAN P. NEEGAARD

Forskings-Norge. Hvert år blir over hundre fremtredende intellektuelle bedt om å skrive korte essays for nettstedet www.Edge.org om årets spørsmål: Hvordan endrer internett måten du tenker på? (2010) Hva vil forandre alt? (2009) Hva har du endret oppfatning om og hvorfor? (2008) Hva fester du håp til? (2007) Hva er dine farlige ideer? (2006)

Som leder av det offentlige Forsknings-Norge og på vegne av Regjeringen ønsker jeg å bruke 2011 til å stille den samme typen store spørsmål: Spørsmål om våre forestillinger, våre forventninger, våre behov, og spørsmål om forskningen og den høyere utdanningens innretning og betydning for svarene. I forskjellige formater og på forskjellige steder rundt i landet vil jeg invitere til flere arrangementer i løpet av året under overskriften Vitenskapsåret 2011.

Felles forståelse. For de fleste arrangementene er målet brede samråd om hvordan vitenskapen former vår felles forståelse av naturen og av kulturen, samt debatt om hvilken rolle vitenskapen kan og bør spille i møtet med fremtidens utfordringer. For enkelte arrangementer er målet å få landets fremste tenkere, med inviterte utenlandske gjester, til å sette hverandre stevne for å drøfte den grunnleggende kontrakten mellom forskningen og samfunnet, med særlig vekt på faktorer som er avgjørende for forskningens tillit og legitimitet.

Universitetet 200 år. Hvorfor ønsker jeg å gjøre 2011 til et vitenskapsår? For det første er det fordi Kunnskapsdepartementet har et særskilt ansvar for utviklingen av kunnskapsallmenningen. Og i 2011 er det 200 år siden Universitetet i Oslo (UiO) ble grunnlagt. Det vil si at det er 200 år siden vitenskapen for alvor ble institusjonalisert i Norge. «Etter hundre års kamp fikk Norge sitt første universitet i 1811» og «Det Kongelige Fredriks universitet ble viktig for nasjonsbyggingen», som det står å lese i UiOs jubileumsbrosjyre. UiO har planlagt et flott program for jubileumsåret, med en rekke festivaler og forelesninger som er åpne for alle lokalt i Oslo. Kunnskapsdepartementet ønsker å støtte opp om feiringen og markere 200-årsjubileet for institusjonalisert vitenskap i Norge gjennom bredere arrangementer også på andre arenaer og på andre steder i landet.

Forskningsmelding. For det andre vil regjeringen legge frem en ny melding om forskningspolitikk for Stortinget i 2013. Så vel EU og USA som fremvoksende økonomier som Kina, India og Brasil retter sta-

dig sterkere politisk oppmerksomhet mot den betydningen kompetanse, forskning og høyere utdanning har for konkurransekraft og verdiskaping, og for å møte fremtidige samfunnsutfordringer. I 2011 vil vi kaste opp ballene, stille de intrikate spørsmålene og invitere til allmenne diskusjoner, før vi i 2012 tar meldingsarbeidet videre i regulære former gjennom ordinære innspill og møter med interessentene.

Vitenskap. I jubileumsåret 2011 syns jeg det er grunn til å løfte frem begrepet vitenskap, det litt høytidelige, flotte og farlige ordet vitenskap, som bærer i seg vår undring og vår beundring i møtet med en vanskelig, men også vill og vakker verden. Sammen med en rekke samarbeidspartnere vil jeg studere begrepet og dets innhold fra mange kanter. Jeg vil fremholde vitenskapens fortrinn, men også spørre kritisk etter dens begrensninger. Jeg vil formidle vitenskapens betydning på forskjellige samfunnsområder, og jeg vil oppfordre folk til å delta i diskusjon om politikken på dette viktige feltet.

Samspill. I januar samarbeider vi med Bioteknologinemda og Forskningsrådet om et heldagsseminar om etiske, juridiske og andre samfunnsmessige sider ved bioteknologi. I mars legger vi frem en forskningspolitisk analyse og avholder på grunnlag av den konferansen Kunnskap for fremtiden, der vi retter søkelyset mot samspillet mellom forskning, høyere utdanning og innovasjon. Gjennom resten av året vil vi sette andre typer spørsmål på dagsordenen.

Få ting engasjerer så intenst og er så påtrengende som helsespørsmål. Er røykere og overvektige skyld i egen sykdom? Hvem har ansvaret for helsen vår – individet eller staten? Hva er *hot* og *not* å forske på? Hva gjør vi med det manglende samsvaret mellom sykdomsbyrden i verden og de problemstillingene det forskes på?

Klodens fremtid. Klodens fremtid står på spill. Hvordan sikrer vi nok energi? Nok fornybar energi? Eller som tittelen på Statistisk sentralbyrås rapport spør: «Nedbyggingen av petroleumsvirksomheten: Hvor store blir utfordringene for norsk

økonomi?» Hva med teknologioptimisme, -pessimisme, -determinisme? Klimapsykologi, klimaretorikk og klimaetikk? Hvem eier naturen? Kommersiell utnyttelse, retteligheter, plikter, patenter på natur/organismer? Hva med nord-sør-problematikken? Artsmangfold?

Familien er i endring. Hvordan har de minste barna det i barnehagen? Hvordan setter vi folk i stand til å ivareta sine gamle foreldre? Hvordan sikre nødvendig innovasjon i offentlig sektor? Hva med likestilling? Hva med prøverør og surrogati? Hva med migrasjon som berikelse, som belastning, i et nord-sør-perspektiv som utilbørlig *braindrain*? Religionens rolle? Drukner begreper som nøysomhet og plikt i velstandsvekst og kravmentalitet?

Mette verden. Mat og ernæring er et brennende tema. Hva er sunn mat, hva er sikker mat? Hvordan mette verdens befolkning i 2050? Hva med økologisk mat, genmodifisert mat? Hva med villaks, lakselus, rømming? Hvordan stimulere til innovasjon i norsk matproduksjon til lands og til vanns? Hva vil klimaskiftet ha å si for matproduksjon i Nordområdene? Hva med transport via nordøst- og nordvestpassasjene? Langreist mat og utslipp? Markedskompetanse hos bønder og fiskere? Reiselivsnæring?

Kunnskapens yttergrenser.

«To arrive at the edge of the world's knowledge, seek out the most complex and sophisticated minds, put them in a room together, and have them ask each other the questions they are asking themselves.» Slik lyder mottoet for Edge, nettstedet jeg refererte til innledningsvis. Det ble opprettet av John Brockman i 1997 for å fremme debatt om intellektuelle, filosofiske, kunstneriske og litterære temaer. Og la meg avslutte med et oversatt Brockman-sitat:

«Vi lever i en søkekultur, der Google og andre søkemotorer leder oss mot en fremtid som er i overflod rik på korrekte svar, med en tilhørende naiv følelse av overbevisning. I fremtiden vil vi være i stand til å svare på spørsmålene – men vil vi være smarte nok til å stille dem?» (John Brockman, *What we believe but cannot prove*, 2006)

Vi nærmer oss et nytt år, og jeg vil oppfordre alle til å bruke Vitenskapsåret 2011 til å stille de store, gode, viktige, vanskelige, kritiske og nysgjerrighetsdrevne spørsmålene.

Farlig med pute til spedbarn

I Aftenposten 20. desember står det at alle spedbarn i Vestfold anbefales å sove på en pute for å forebygge skjevheter i skallen og nakken. Dette er en farlig anbefaling. Flere forskningsstudier viser en sammenheng mellom bruk av pute og plutselig uventet spedbarnsdød. Barnet risikerer å få puten over ansiktet. Dette kan føre til at barnet puster inn utåndet luft (CO₂-opp-hopning) eller ikke får puste i det hele tatt. En baby har ikke et utviklet bevegelsesmønster til å dytte pute og andre elementer vekk hvis det får hodet tildekket. For å forebygge krybbedød er vi avhengig av at vitenskaplig dokumenterte risikofaktorer formidles til nye foreldre. Spedbarn må sove på ryggen. Underlaget bør være fast og man må unngå at puter og annet kan hindre barnets lufttilførsel eller gi risiko for overoppheting. Frykter man skjev hodeform, finnes det trygge råd som å bytte på at barnet ligger med høyre og venstre ansiktshalvdel ned. Barnets hodeform endrer seg helt opp til treårsalder. Skjev hodeform retter seg som regel selv. Det er viktigere å forebygge død enn skjev hodeform.

ARNE STRAY-PEDERSEN
lege, dr. med, Rettsmedisinsk institutt, Oslo

JENS B. GRØGAARD
overlege dr. med, Oslo universitetssykehus, begge Landsforeningen uventet barnedøds fagråd (LUB)

LINE SCHRADER
fagkonsulent, LUB

Skal vi skremmes til å stemme Frp?

Per-Willy Amundsen og Christan Tybring-Gjedde (Frp) starter sitt innlegg 22. desember om integrering med beskrivelse av selvmordsbomben i Stockholm, samt et angrep på islam.

Dermed har de satt agendaen: alle innvandrere er muslimer og potensielle terrorister. Hva tjener slik skremmelspropaganda? Skal vi skremmes til å stemme Frp ved neste valg? Demokratiet er tuftet på verdier som inkluderer menneskerettigheter. Disse må være rettesnor for hvordan alle i Norge skal leve. Så langt er vi enige. Men hvordan skal vi kunne utveksle synspunkter når de selv tillater seg å nekte innvandrere menneskerettigheter? Skal kun Frp-politikere få velge egen religion? Det liberale Frp bryter med egne prinsipper når de skal detaljstyre personlige liv, selv om det «bare» gjelder for innvandrere. Vår forskning på ungdom, hvorav flere muslimer, tyder dessuten på at disse opplever seg som en del av det norske samfunnet.

HEIDI BISETH
doktorgradsstipendiat, Høgskolen i Oslo, Storbyprogrammet

SOFIE HAUG CHANGEZI
doktorgradsstipendiat, Nasjonalt Kunnskapssenter om Vold og Traumatisk Stress

«Jeg vil formidle vitenskapens betydning på forskjellige samfunnsområder, og jeg vil oppfordre folk til å delta i diskusjon om politikken på dette viktige feltet»

Debatt Si ;D

Juleselskap er smertefulle. Man må sitte på stolen, se glad ut og prate. Det er ikke det man vil når man er deprimert. Jul = glede. Men jeg greier ikke være glad. Beklager. Jeg skulle ønske jeg bare kunne ligge i sengen og sett på julefilmer, hele julen, skriver «HC» (18).